

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošljaj-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
za pol leta 1 „ 60 „
za četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v škofljsk.
poslopju (Bischofshof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Nov boj z prusko Nemčijo.

Pahnjeni naši prusaki radi izobešajo pruske in nemške zastave pri raznih svečanostih. Očitno kažejo, kako močno ljubijo prusko Nemčijo in jenega Bismarka. Toda vsa goreča ljubezen jim ne pomaga nič. Bismark ostane neizprosljivi sovražnik Avstrije, kar sedaj kaže posebno z tem, da nam je gledé naše kupčije z Nemčijo napovedal hud boj. Ob novem letu ima poteči sedanja kupčijska naša nagodba z nemškimi deželami, česar se vsak domoljub veseli. Kajti ova nagodba nam je bila na veliko škodo. Sklenjena bila je namreč tako, da so Nemci svoje pridelke in izdelke lahko k nam vvažali plačujoči nič ali le malo colnine na meji. Naše dežele je kmalu poplavilo tuje blago. Neizmerno veliko milijenov denarja je odšlo v prusko Nemčijo, med tem so pa naši rokodelci, obrtniki, fužinarji, fabrikanti začeli dela in pri-
služka stradati in propadati. Edini Magjari so nekoliko vjeli haska. Toliko namreč, kolikor so žita, vina in klavne živine proti nobenej ali vsaj znižanej colnini prodali na Nemško. Ali to ni bilo veliko. Največ svojih pridelkov prodavljajo Magjari vendarle nam, svojim prvim sosedom in so-
državljanom. Dosedanja kupčijska nagodba z Nemčijo bila je vsekako Avstriji na kvar. Torej so naši dunajski ministri celó domoljubno ravnali, ko so boljše nagodbo hotli doseči. Vendar to je Bismarka silno razjezilo. Kar hipoma je vse po-
govore z našimi ministri pretrgal. Ali se mu moramo podati in po nemških fabrikantih slačiti dati, kakor do sedaj, ali pa nam zapré vse svoje meje, o čemur pa zopet Bismarkovi stari zavezniki, Magjari, hudo godnjajo. Ti se namreč bojijo, da bi kde sedaj morali svoje žito sami pojesti in vino sami popiti, kar je pa prazen strah. V tej zadregi so naši ministri z ogerskimi se porazumili tako, da bodo z novim letom na celi meji proti Nemškemu začeli naši finančarji od tujega blaga pobirati col-
nino po celó novih, deloma pozvišanih tarifah. Gledé teh tarif so ljudje različnih misli, hvali jih pa malokdo.

Nové tarife so uredjene po 100 kilo čistega blaga t. j. ne gledé na zavitke, zaboje in posodo. Colnina znaša torej pri 100 kilo kave 24 fl. (pri 1 kilo 24 kr.), pri sladkorju 15—20 fl., hmel je nastavljen na 5 fl., voli ali biki 4 fl., krave 1 fl. 50 kr., teleta po 75 kr. Vino tuje se bo na meji vagalo z posodo vred in od 100 kilo računilo po 12—20 fl. colnine; tuje vino se bode torej znatno podražalo, kar bo seveda našim vinogradarjem jako po volji; naša gospoda itak preveč gladi po tujem vinu! Žganjica je nastavljena z colnino na 24 fl. od 100 kilo, likerji na 40 fl., sir na 2 fl.; tkanine iz pavole na 32—90 fl., žamet in špice na 70—150 fl.; tkanine iz platna in ovčje volne na 12—150 fl.; iz žide pa na 150—300 fl. od 100 kilo; dalje od 100 kilo železa 50 kr., od šinj 1 fl. 50 kr., od železa v šibah in palicah in od jekla (ocla) 2 fl. 50 kr. do 3 fl. 50 kr., od pleha po 4—8 fl. Brez colnine smejo k nam črez mejo: žito, moka, kruh, konji, perutnina, kože, drva, ogelje, srebro, zlato; le od vsakih 100 kilo rajža bo treba plačati 2 fl.

To so nove tarife, kakor so jih naši ministri z ogerskimi vred nastavili, in ki bodo ob novem letu obveljale, ako jih dunajski in ogerski državni zbor sprejmeta. Mnogim ove tarife gotovo ne bodo dovoljne, najmenje pa Bismarku. Ta je tudi res že začel močno groziti se in nekateri trdijo, da bo iz colninske borbe si izrok izvil ter nam zopet napovedal — krvavo vojsko!

Šolsko prašanje pa avstrijski katoličani.

IV. Ali razumete, gospôda moja, ta stavek, ali si ne mislite tukaj, da je v teh besedah ravno taki pomen, kakor v znanih besedah časopisa učiteljskega društva nad Anišo, o katerih je bilo govorjeno v deželnem zboru nad Anišo pa tudi v državnem zboru; stavek se pa glasi: „Nova šola — pri nas — naj nikar, kakor prejšnja otrok ne izreja v kristijanje, marveč naj jih izreja v ljudi“. Ali razumete, kaj se to pravi? (Klici: za! Bog, da!) Gotovo, da si niso vsi, ki hvalijo in se po-

tegujejo za novo šolo, v zavesti teh smotrov. A kdor globočeje gleda, vé, odkod izhaja ta misel in kam da mora pripeljati, in kdor tega ne vidi, ta živi v zaslepljenosti in pomaga s tem, kar dela, smotrom podvzetnikov, akoravno morda to ni njegov namen. Da, nekateri so še celó te misli, da s to napravo izvauredne zasluge za državno oblast pridobé. (Veselost.)

Kako pa pridemo mi v katoliških deželah Avstrije do vredbe takih šol? Ako ljudje imenovanega duha hočejo iz svojega napraviti take šole za svoje otroke, je to umevno. A ne takisto so take šole pri nas nastale. Pri nas so prišle sè splošnimi vredbami; postava jih je vpeljala. Postava je na jeden hip vse naše katoliške šole spreobrnila v brezverske imenovane vrste. Kako se je to zgodilo? S državnim šolskim monopolom (samoprodaja). Kako pa se je začel državni šolski monopol? Začetek tega v nekaki meri lahko iščemo pri luteranstvu; to je namreč naredilo deželne kneza za najvišjega škofa (summus episcopus) in po pravilu, da šola spada k cerkvi, je tudi on postal gospodar v šoli, ali namesto njega njegovi vradniki. Vendar se še celó v protestantovskih šolah ta misel ni precej popolnoma razvila, še tam so verske šole ostale dolgo časa pod nadzorstvom cerkvenih oblastij. Popolnoma jasno je bilo postavljeno pravilo državnega šolskega monopola še le ob času francoske prekucije, takrat namreč, ko je najhuje divjala. Tistega časa, l. 1793. je bilo, ko je jeden poslanec v zbornici (konventu) rekel: „Otroci obojega spola naj se na državne stroške skupaj izrežajo pod sveto postavo enakosti“ in Robespierre je to misel sprejel in terjal, da odgoja v prihodnje nima več biti prosta; Danton jo je sprejel in naravnost rekel: Otroci slišijo najprej ljudovladi in potem še le starišem. In na podlagi teh spodbudljejev je bil sestavljen osnutek postave tega zadržaja: Kdor odteguje svoje otroke javnemu poduku, temu naj se za ta čas vzamejo državljanske pravice. Državni monopol ravnokar razglašen je bil v najtesnejši zvezi z najbolj surovim bogatjstvom, razglašen je bil v tistem času, ko je boginja pameti imela svoj slavnostni spreved po ulicah Pariškega mesta. Imenovani osnutek ni bil sprejet v postavo. Železna roka Napoleonova ga je prehitela in zatrla bogotajno revolucijo. On je hodil svoje pot, in leta in leta je zdihovala Evropa. Zdihovala so ljudstva v nji; tisti, ki so se l. 1793. prestrašili nad gospodarstvom v Franciji, so tega pozabili zaradi prigodkov, ki so se za njim vršili. A prekucija je po krtovo rila pod zemljo in naredila pota do vseh ljudstev. Vsi ljudje, ki so več ali manj zagazili v materielno smer in zaradi tega prišli ob vero, ki je jedina pravo ravnilo v življenji, so se zoreli za take misli, ki so izvirale iz francoske revolucije, in ki so, prvokrat prikazavši se, svet tako prestrašile. In tako tedaj pride, da je prišla med ljudstvo misel državnega šolskega monopola, to misel ni vsililo razjarjeno ljudstvo

v ljutem boji, ampak prišla je v dostojnejši obleki, na videz v obliki pravnih postav. Tako smo tudi mi prišli do tega. Pri nas državna šola ni postala vsled zapletenih praktičnih razmer, kakor v Ameriki ali na Angleškem i kaj še! ne zaradi tega, da ni bilo mogoče vstanoviti verskih šol zaradi dejanskih razmer, ampak zgol iz učenostnih razlogov. Najprej so rekli: Vednost je prosta, a za tem: državne službe so pristopne vsem brez razločka vere; na to pa je prišel izrek: šola je državna naprava, tedaj so vsi učitelji državni uradniki, tedaj so tudi vse učiteljske službe pristopne prosticem, ne gledé na njih veroizpovedanje. Ako se danes pritožimo o zlu, ki izhaja iz tega, odgovarjajo nam pa s paragrafi te postave. Razlogov nihče ne ometuje, marveč — postave se ne sme nihče dotakniti. A, gospóda moja, katera postava je nedotakljiva? Le jedna je, to je božja postava, vse človeške postave so prearedljive (wandelbar) in naime v vstavnih državah je prvotna misel, da so vse postave prearedljive. In bile bi že prearedjene, ko bi ne bilo mnogo ljudi, ki niso iz hudobne volje, marveč iz zaslepljenosti nezmožni spregledati, kam nas stvar pelje. Le jeden ni preslepljen pri vseh zmotnjavah sedanjega časa, in to je naš sveti oče, papež Pij IX. Tedaj je precej tačas, ko so se začenjale pri nas te obžalovalne postave, govoril o tem; obseg tega govora ne bomo pozabili, dasiavno teh besed ne navajamo.

Pri nas je pa vsled tega, kakor sem rekel, namreč vsled državnega šolskega monopola in brezverskega šolskega sistema, ki je bil vpeljan s pomočjo državnega šolskega monopola, splošno in redno nastopilo stanje, ki je vsi gledamo z globoko žalostjo, name zaradi tega, ker smo nasproti njemu vsi kakor da bi bili ohromeli. Ker je vsa administracija pri šoli postala birokratični državni stroj, prihaja iz tega, da je z ozirom na šolsko posamezno delavnost oslavljen vpliv tistih, ki stvari vidijo z lastnimi očmi, in ki bi bile pred vsem poklicani, gledati na to, da šola stori svojo dolžnost. (Konec prihodujič.)

Gospodarske stvari.

O zavarovanju proti ognju.

(Svoj m krajanom na razmišljanje spisal Jožef Žitek, profesor v Ptujju.)

II. Društveniškóm gornje-radgonske zavarovalnice, kateri bodo vsled §. 10 pravil prisiljeni najmanje 10 let pri društvu ostati, mogla bi se, kakor smo se onkrat dovoljno osvedočili, mesto odlehenja težka butara na pleče naložiti; siromaki pogorelci bi pa še vrh tega v najhuje zadrege prišli. Kaj takega se pri društvih, ki celo deželo ali več dežel obsegajo, nikakor ni bati. Tako je postavim graška vzajemna ali medsebojna zavarovalnica razširjena po celoj Štajerskoj, Koroškoj in Kranjskoj in šteje